Valtiovarainvaliokunnan verojaosto

17.10.2024

Viite: HE 106/2024 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry *on valtakunnallinen kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka ehkäisee ja vähentää päihde- ja pelihaittoja. EHYT tukee yhteisöjen ja yksilöiden hyvinvointia sekä vahvistaa sosiaalisesti kestävää kehitystä. Työ ulottuu lapsista ja nuorista työ- ja eläkeikäisiin.*

Lisätietoja: kehittämispäällikkö Heikki Luoto, heikki.luoto@ehyt.fi, p. 050 368 8894

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry (myöh. EHYT) kiittää mahdollisuudesta tulla asiantuntijana verojaoston kuultavaksi hallituksen esityksestä laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta.

Tutkituimmat ja kustannustehokkaimmat keinot ehkäistä alkoholihaittoja väestötasolla ovat saatavuuden, hinnan ja markkinoinnin sääntely

EHYT pitää tärkeänä, että alkoholihaittoja ehkäistään yhteiskuntatasolla monin keinoin. Maailman terveysjärjestö WHO on todennut, että hinnan, saatavuuden ja markkinoinnin sääntely ovat tutkitusti kustannustehokkaimpia tapoja vähentää alkoholin haittoja ja kustannuksia yhteiskunnassa.

EHYT muistuttaa, että alkoholipolitiikkaa tulee ensi sijassa ohjata sosiaali- ja terveyspolitiikka eikä elinkeinon etu. Alkoholi on merkittävä tekijä, joka alentaa suomalaisten terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä sekä lisää terveyseroja ja eriarvoisuutta. Alkoholipolitiikan tavoitteena tulee olla kokonaiskulutuksen alentaminen ja haittojen vähentäminen tutkittuun tietoon perustuen.

EHYT pitää tärkeänä alkoholiverotusta ja sen korotuksia. Alkoholiveron etuina voidaan pitää alhaisia toteutuksen kustannuksia, verotuksesta saatavaa taloudellista tuottoa valtiolle sekä kansalaisten terveyttä edistävää vaikutusta. EHYT haluaa muistuttaa, että verotuksesta saatu taloudellinen tuotto ei kuitenkaan riitä kattamaan alkoholihaitoista aiheutuvia yhteiskunnallisia kustannuksia (WHO, 2012; WHO, 2021, Sornpaisarn ym., 2017).

Lain perusteluissa on nostettu esiin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan kirjatut suunnitellut muutokset alkoholipolitiikkaan, joissa puretaan alkoholin saatavuuteen liittyviä rajoituksia. Alkoholilakiin esitettäviä muutoksia ja niiden vaikutuksia on välttämätöntä tarkastella kokonaisuutena kestävän kansantalouden ja -terveyden kannalta eikä yksittäisten elinkeinosektoreiden lyhyen aikavälin taloudellisten etujen näkökulmasta.

Alkoholista syntyy miljardiluokan vuosittaiset välittömät ja välilliset haittakustannukset suomalaiselle yhteiskunnalle. Pelkästään alkoholiveroa säätämällä ei voida kattaa näitä kustannuksia, vaan tarvitaan myös muita sääntelytoimenpiteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi saatavuuden rajaaminen aukioloajoilla sekä liikkeiden määrillä.

Alkoholiveroa tulee korottaa säännöllisesti

EHYT huomauttaa, että hinnansääntely on tehokas toimenpide silloin, kun siinä huomioidaan yleinen hinta- ja tulotaso sekä inflaatio. Veronkorotuksilla pitää pyrkiä siihen, että alkoholin reaalihinta pysyy kokonaiskulutusta hillitsevällä tasolla.

EHYT toivoo, että veronkorotuksia tehdään säännöllisesti eikä hintasääntelyn toimenpiteet kohdistu ainoastaan yhteen etyylialkoholijuomaryhmään. Säännöllisillä veronkorotuksilla pystytään hillitsemään alkoholinkokonaiskulutusta ja sitä kautta alkoholista yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja ja kustannuksia.

Alkoholi ei ole tavanomainen hyödyke, vaan vaikuttaa kansanterveyteen ja -talouteen kielteisesti

Alkoholilla on kaksi päävaikutusta toimivaan kansantalouteen: alkoholi 1) lisää julkisen sektorin kustannuksia ja 2) vähentää veronmaksajien määrää. Alkoholi lisää palvelutarvetta, heikentää tuottavuutta ja vaikuttaa kielteisesti väestön terveyteen sekä työ- ja toimintakykyyn.

Finnish Consulting Groupin toteuttaman laskelman mukaan alkoholi on useimmilla hyvinvointialueilla suurin yksittäinen vältettävissä olevien ennenaikaisesti menetettyjen elinvuosien aiheuttaja (Potential Years of Life Lost, PYLL-indeksi). FCG on esittänyt alkoholin vuoksi menetetyn inhimillisen pääoman suuruudeksi jopa 1,3 miljardia euroa per vuosi.

Alkoholinkäytön lisääntymisen haitat heijastuvat suoraan suomalaiseen työelämään ja sen tuottavuuteen. On arvioitu, että alkoholin käyttö aiheuttaa suomalaisilla työpaikoilla 500 miljoonan euron suuruiset vuosittaiset kustannukset, jotka syntyvät poissaolojen ja alentuneen tuottavuuden, lyhentyneiden työurien sekä työtapaturmien kautta. (Miettinen et Rantapuska, 2018.)

Veronkorotus tulisi kohdistaa kaikille tuoteryhmille ja aiemmat kevennykset perua

EHYT kannattaa esitystä väkevien alkoholijuomien valmisteveron korottamisesta ennustetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukaisesti. Samalla EHYT esittää, että vastaava toimi toteutetaan kaikille etyylialkoholijuomaryhmille. Toimenpiteellä vahvistetaan julkista taloutta ja vähennetään alkoholista koituvia haittoja.

Hallitus on aiemmin alentanut eniten kulutetun juomaryhmän eli oluen verotusta 4,8 prosentilla (yhteisvaikutukseltaan arviolta 25 miljoonaa euroa). Oluen osuus suomalaisten kokonaiskulutuksesta on 45,8 % 100-prosenttisena alkoholina mitattuna. EHYT esittää, että aiemmin tehty veronkevennys oluelle perutaan.

EHYT ei kannata ehdotusta verotuksen rakenteen uudistamisesta etyylialkoholijuomaryhmän osalta niin, että juomasekoitusten verotusta kevennetään suhteessa väkeviin juomiin. Juomasekoitusten myynti on kasvanut vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen jälkeen moninkertaistunut. Kulutus on siirtynyt entistä vahvemmin näihin tuotteisin, joten haittojen ehkäisyn näkökulmasta ei ole perusteltua keventää verotusta tuotteiden osalta. On vaikea löytää perusteita uudistuksen tarpeellisuudelle.

EHYT huomauttaa, että laajemmalla alkoholiveronkorotuksella tasapainotetaan valtiontaloutta, parannetaan kansanterveyttä ja kavennetaan terveyseroja.

Lähteet:

Miettinen, A. et Rantapuska, E. 2018. NUMEROT PUHUVAT Kuinka tehokkaasti alkoholin aiheuttamia taloudellisia tappioita työpaikoilla voisi vähentää?

Sornpaisarn, B., Shield, K. D., Österberg, E. & Rehm, J. (toim.) (2017). Resource tool on alcohol taxation and pricing policies. Geneva: World Health Organization

WHO (2012). European action plan to reduce the harmful use of alcohol 2012– 2020. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe

WHO (2021). Making the WHO European region SAFER. Developments in alco hol control policies, 2010-2019. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.